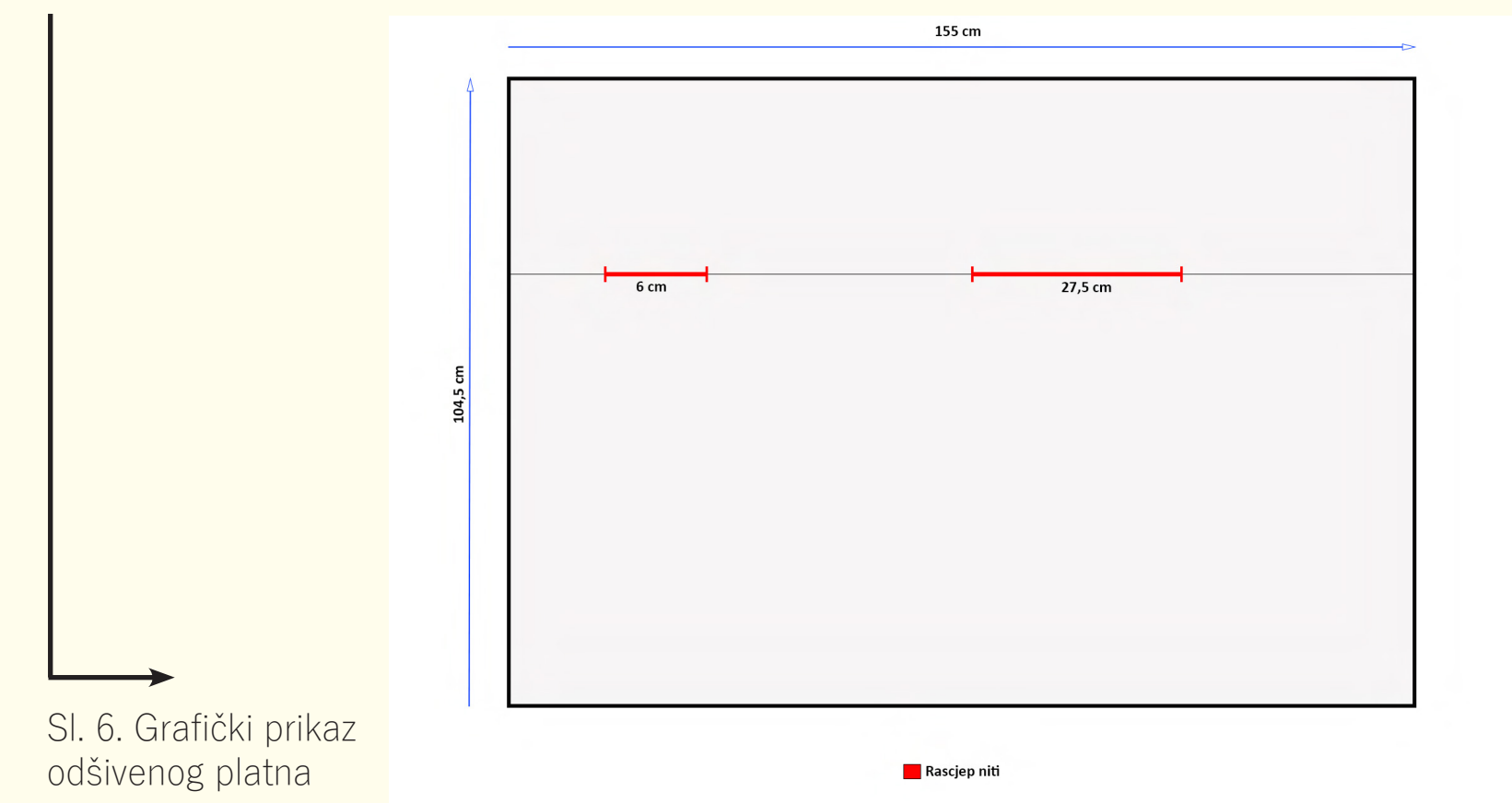

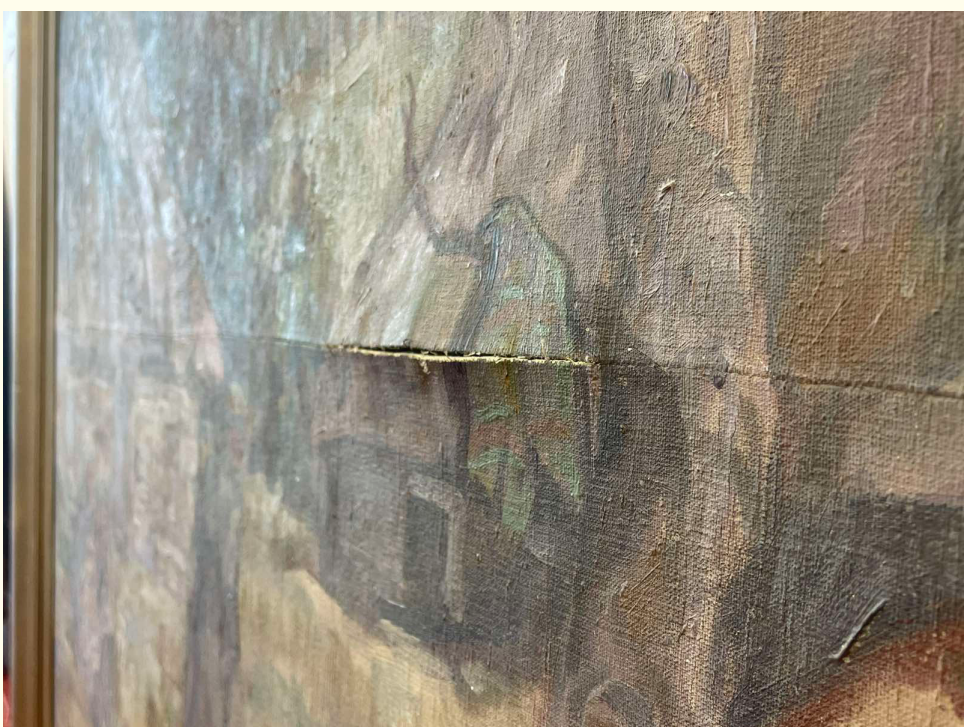
Sl. 1. i 2. Izgled slike prije konzervatorsko-restauratorskog tretmana

Analiza tehnike i zatečenog stanja

Nosilac slike je sirovo laneno platno zbijenog tkanja, neujednačene debljine niti, sastavljeno iz dva dijela, koja su međusobno spojena mašinskim šavom. Platno je nategnuto na obični drveni blind ram. Preko nosioca nalazi se ručno pripremljena klasična preparatura na bazi glutinskog veziva i krednih punilaca, a bojeni sloj je izveden uljanim bojama fabričke proizvodnje. Analizom zatečenog stanja, utvrđeno je sljedeće: platneni nosilac ima poderotinu u lijevom donjem dijelu slike, koja je prethodno neadekvatno sanirana improvizovanom zakrpom; mašinski šav kojim su spojena dva dijela platna, odšiven je na više mjesta duž linije spoja; lajsna kajl rama napukla je u donjem desnom uglu; površina slike prekrivena je slojem prašine i atmosferskih zaprljanja, mjestimično zlatnom bojom sa ukrasnog rama i kapljicama bijele zidne boje; spoj lajsni ukrasnog rama je nepravilno izveden, formirajući šupljine u uglovima.

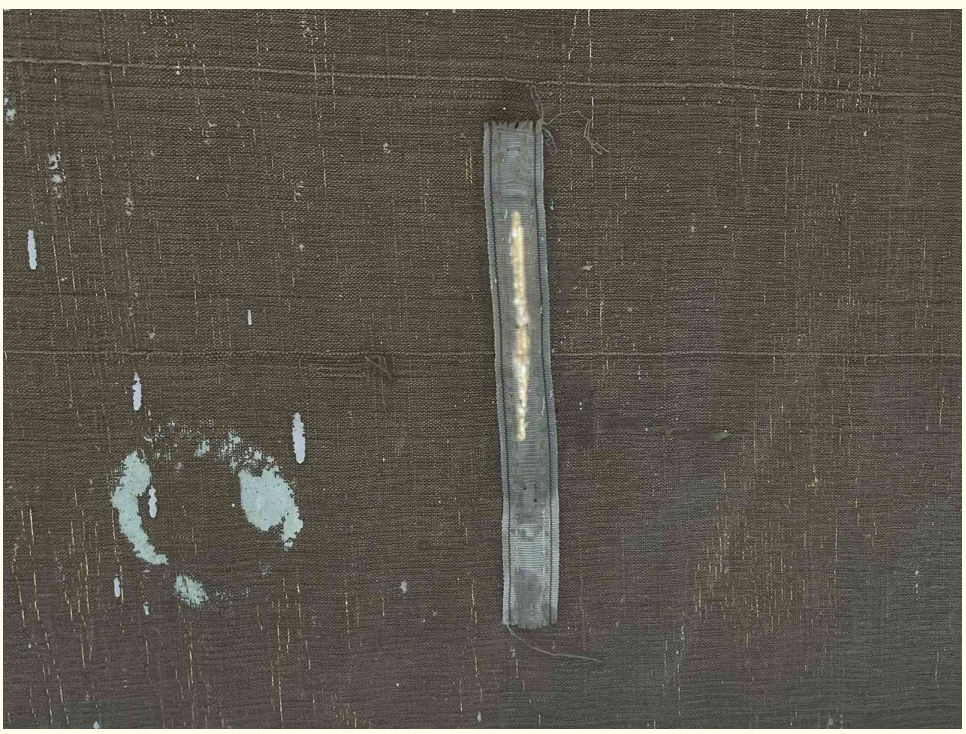
Sl. 6. Grafički prikaz odšivenog platna

Sl. 7. Odšiveni dio platna, detalj

Konzervatorsko-restauratorski tretman

Lijepak kojim je prethodno bila pričvršćena improvizovana zakrpa pokazao se osjetljivim na vodu, pa je blagim vlaženjem aktiviran i stara zakrpa pažljivo je uklonjena. Deformacije platna u području poderotine tretirane su na mini suction stolu, koji djeluje kombinacijom pritiska, temperature i vlage, omogućavajući postepeno ispravljanje nosioca. Poderotina je dalje sanirana bridging metodom, korišćenjem niti lanenog platna u kombinaciji sa Acronal ljepilom. Odšiveni spojevi platna, od kojih je sačinjen nosilac, rekonstruisani su ušivanjem tehnikom stem stitch, radi postizanja stabilnog i čvrstog spoja. Strukturno oštećenje lajsne blind rama sanirano je PVA ljepilom. Šupljine u uglovima ukrasnog rama eliminisane su demontažom i ponovnim preciznim spajanjem lajsni pomoću šrafova. Nakon spajanja, spojevi su kitovani i retuširani akrilnim materijalima.

Sl. 8. Stara zakrpa

Sl. 9. Vlaženje i uklanjanje starog lijepka

Sl. 10. Tretman na mini suction stolu

Sl. 11. Bridging

Literatura

Grupa autora, Leksikon likovne umjetnosti Crne Gore, Knjiga 1, Tom I, CANU, Podgorica, 2021, str. 115-116

Korolija Crkvenjakov, D., Gadžurić S. (2020), Čišćenje slika i drugih polihromnih površina, Novi Sad: Galerija Matice Srpske

J. H. Stoner, R. Ruhshfield (edited), Conservation of Easel Paintings, Routledge, Abingdon-New York, 2012

Zaključak

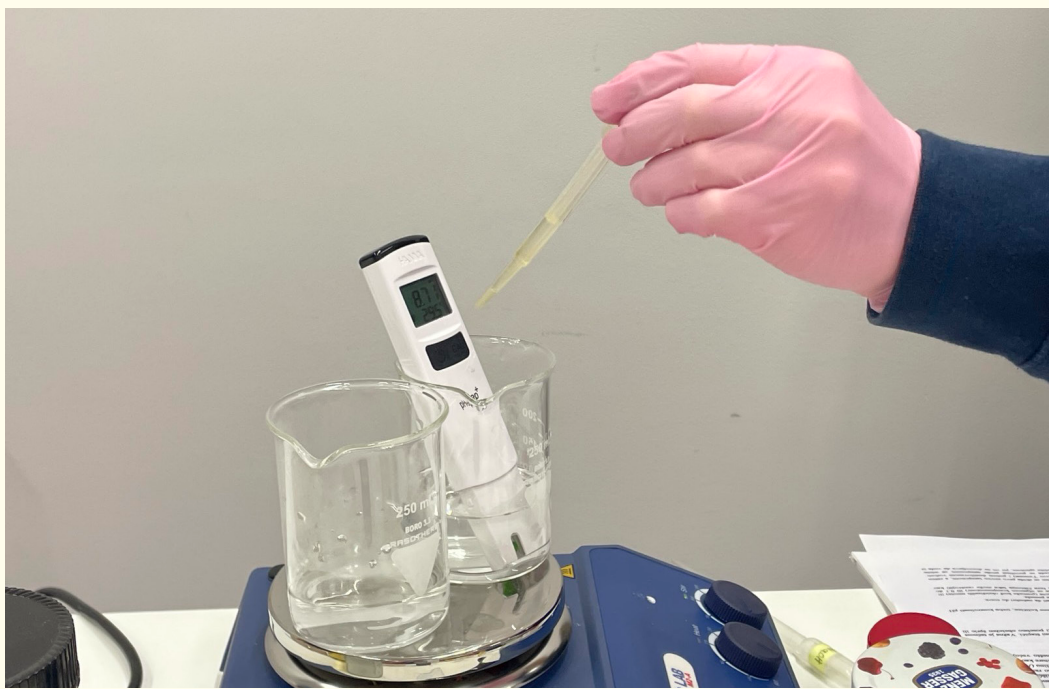
Detaljnim istraživanjima i sveobuhvatnim konzervatorsko-restauratorskim intervencijama, uspješno su zaustavljeni procesi propadanja, a izgubljene materijalne i estetske vrijednosti djela su obnovljene. Time je slici znamenitog crnogorskog slikara Milana Božovića vraćen vizuelni identitet i omogućeno bezbjedno trajanje.

Konzervatorska ispitivanja

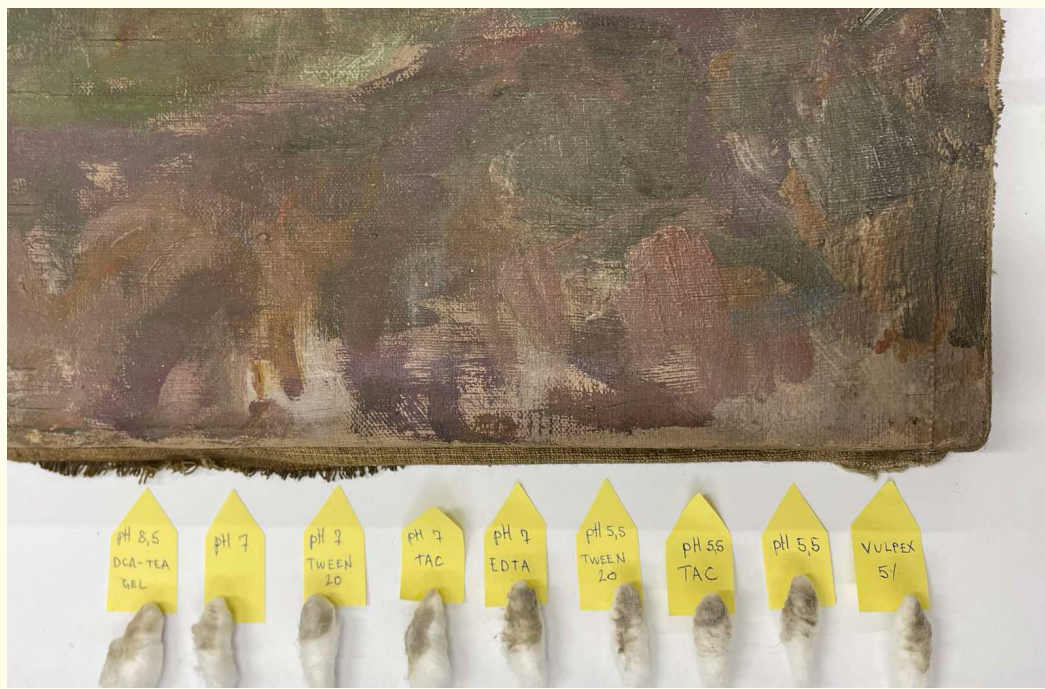
Konzervatorska ispitivanja sprovedena su vizuelnom prospekcijom i fotografskim snimcima pod dnevnim i UV svjetlom, uz upotrebu lupe i elektronskog Dino-lite mikroskopa. Takođe, izvršene su probe čišćenja i probe adekvatnog izbora kita i retuš boja.

Sl. 3. Snimak pod UV svjetlom

Sl. 4. Priprema pufera na bazi vode

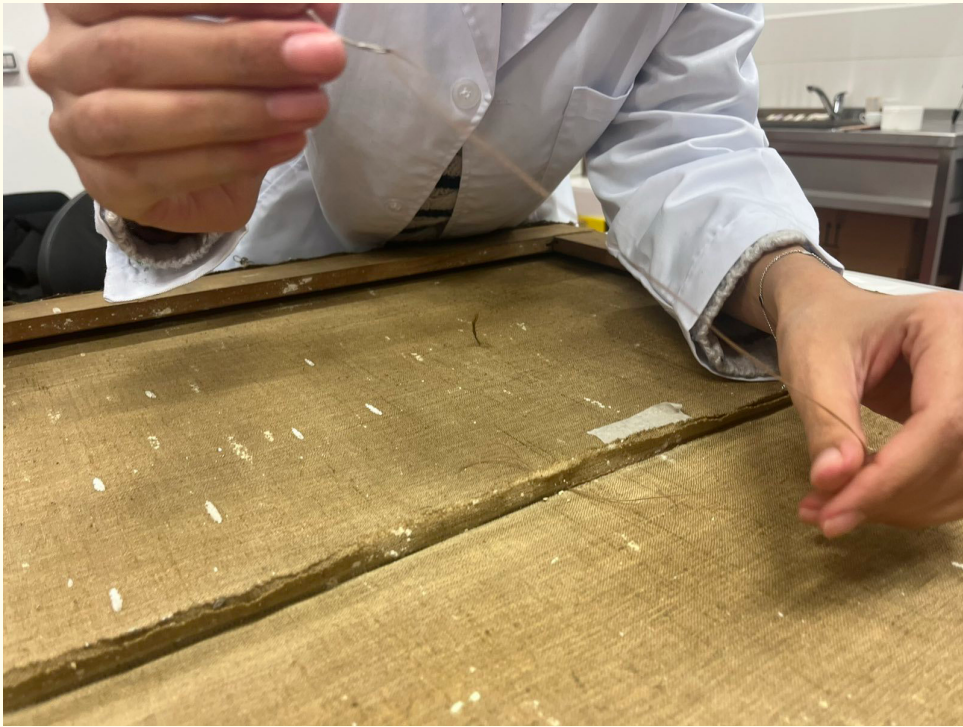
Sl. 5. Probe čišćenja sa različitim rastvorima

Predlog konzervatorsko-restauratorskog tretmana

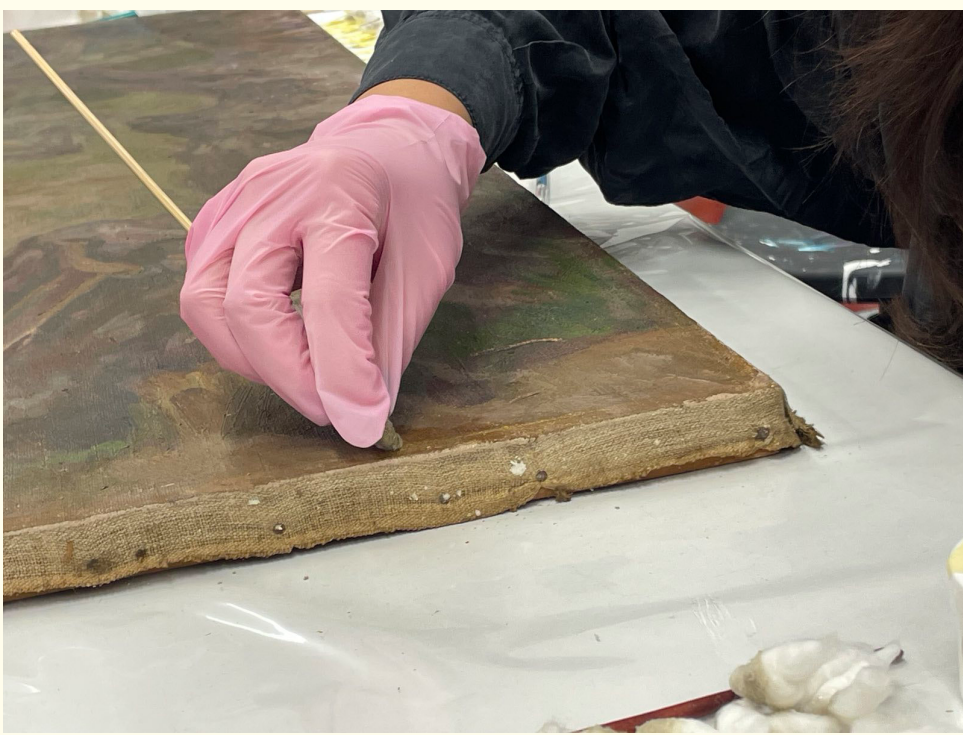
Na osnovu rezultata konzervatorskog ispitivanja i analize stanja slike, predlaže se sljedeća metodologija konzervatorsko-restauratorskih radova:

- skidanje ukrasnog rama sa slike
- suvo (mehaničko) čišćenje/otprašivanje lica i poledine slike pomoću četke i muzejskog usisivača
- uklanjanje stare neprikladne zakrpe, te adekvatno saniranje oštećenja – poderotine (reintegracija nosioca bridging metodom sa poledine slike)
- zašivanje odšivenih partija spojnog šava (ručno, pomoću igle i konca), kako bi se spriječilo dalje oštećenje
- površinsko čišćenje slike puferima na bazi vode i drugim neagresivnim metodama
- kitovanje lokalnih oštećenja preparature i retuširanje bojenog sloja
- saniranje oštećenja ukrasnog rama i učvršćivanje njegove konstrukcije
- površinsko čišćenje ukrasnog rama
- lakiranje slike i ukrasnog rama

Površinsko čišćenje slike ispitano je pomoću puferisanih vodenih rastvora (pH 5,5–8,5) i neutralnog sapuna. Kao najefikasniji pokazali su se rastvor pH 8,5+DCA-TEA i neutralni sapun, koji su primijenjeni selektivno. Lokalni nedostaci preparature i bojenog sloja ispunjeni su tutkalno-krednim kitom, obrađenim tako da imitira originalnu teksturu površine slike, a retuš je izveden akvarelnim bojama Winsor Newton, u skladu sa površinom originalnog bojenog sloja. Kao završni korak, slika je zaštićena tankim slojem saten laka u spreju, sa intencijom osvježavanja intenziteta bojenih površina, uz puno poštovanje originalnog izraza i estetskog integriteta.

Sl. 12. Zašivanje odšivenog dijela platna

Sl. 13. Površinsko čišćenje

Sl. 14. Odšiveni dio platna nakon zašivanja i kitovanja

Sl. 15. Nakon retuširanja

Sl. 16. i 17. Izgled slike nakon konzervatorsko-restauratorskog tretmana